

6 Oplossingen extra opgaven: functieonderzoek

Opgave 6.1.

- De functies x^4 , 2 en 2^x zijn overal goedgedefinieerd, dus het domein van de som van deze functies is ook $\mathbb{R}$.
- De functie $\lceil \log 5 \rceil A$ is alleen gedefinieerd als $A > 0$. Dus in dit geval moet er gelden: $x - 3 > 0$, oftewel $x > 3$. Dus het domein van $y = \lceil \log 5 \rceil (x - 3)$ is $x > 3$.
- We kunnen alleen de wortel trekken uit een positief getal en uit 0 , dus een getal x zit in het domein van $y = \sqrt{x - 3}$ als $x - 3 \geq 0$, oftewel als $x \geq 3$.
- De functie $x - 2$ is overal goed gedefinieerd, en zo is de functie $x^2 - 3x - 10$, maar deze laatste is nu in de noemer van de functie y , we moeten er dus voor zorgen dat $x^2 - 3x - 10$ niet 0 wordt, we kunnen namelijk niet door nul delen. We stellen dus $x^2 - 3x - 10 = 0$: we berekenen de discriminant $D = (-3)^2 - 4 \cdot -10 = 9 + 40 = 49$, dan met de ABC-formule vinden we dat

$$x_1 = \frac{3 + 7}{2} = 5 \quad \text{en} \quad x_2 = \frac{3 - 7}{2} = -2$$

Dus het domein van deze functie is $x \neq 5$ en $x \neq -2$

- We kunnen de logaritme alleen van positieve getallen nemen, dus in dit geval ook we moeten gaan kijken naar wanneer $x^2 - 5x + 4 > 0$ is. We zien dat $x^2 - 5x + 4$ een dalparabool is, want de coëfficiënt bij x^2 is 1 , groter dan 0 . Dus $x^2 - 5x + 4 > 0$ links en rechts van de nulpunten. Deze laatste gaan we berekenen door de discriminant te vinden: $D = (-5)^2 - 4 \cdot 4 = 9$, en dan de ABC-formule toepassen:

$$x_1 = \frac{5 + 3}{2} = 4 \quad \text{en} \quad x_2 = \frac{5 - 3}{2} = 1$$

Dus het domein van de functie $y = {}^6\log(x^2 - 5x + 4)$ is $x < 1$ en $x > 4$.

Opgave 6.2. We bekijken $f(x) = x^3 - 3x^2 - 9x$.

- Elk van de functies x^3 , $-3x^2$ en $-9x$ is overal goedgedefinieerd, dus de functie f heeft als domein heel $\mathbb{R}$.
- We kunnen de functie $f(x) = x^3 - 3x^2 - 9x$ herschrijven als $f(x) = x(x^2 - 3x - 9)$ en dus is $x = 0$ een nulpunt van f . Om het verder te herleiden gaan we de nulpunten vinden van de functie $x^2 - 3x - 9$. De discriminant van deze functie is $D = (-3)^2 - 4 \cdot 1 \cdot -9 = 9 + 36 = 45$ en zijn nulpunten zijn:

$$x_{1,2} = \frac{3 \pm \sqrt{45}}{2}$$

De nulpunten van de functie f zijn dus: 0 , $\frac{3+\sqrt{45}}{2}$ en $\frac{3-\sqrt{45}}{2}$.

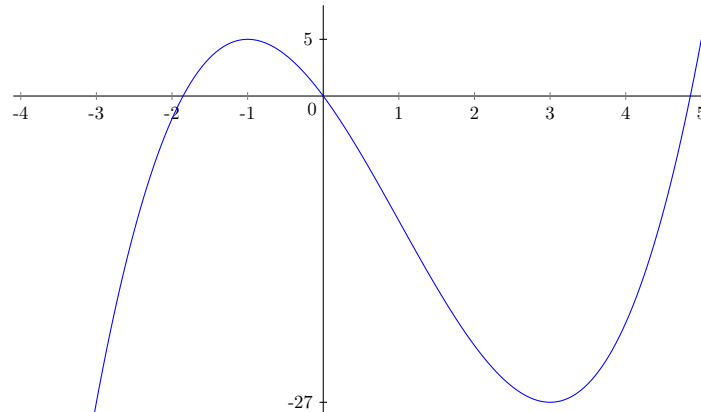
- Om de extrema van f te vinden, berekenen we de afgeleide en stellen we deze gelijk aan nul: $f'(x) = 3x^2 - 6x - 9 = 0$. Dit is een kwadratische vergelijking, dus we berekenen de discriminant van de functie $3x^2 - 6x - 9$ en dan lossen we de vergelijking op met de ABC-formule. We krijgen $D = (-6)^2 - 4 \cdot 3 \cdot -9 = 36 + 108 = 144$ en dit geeft

$$x_{3,4} = \frac{6 \pm \sqrt{144}}{2 \cdot 3} = \frac{6 \pm 12}{6}$$

Dus in $x_3 = \frac{6+12}{6} = 3$ en $x_4 = \frac{6-12}{6} = -1$ is de afgeleide van f gelijk aan nul. Om te onderzoeken of we te maken hebben met minima, maxima of buigpunten, berekenen we de

tweede afgeleide van onze functie: $f''(x) = 6x - 6$. Hierin x_3 invullen geeft: $f''(x_3) = 6 \cdot 3 - 6 = 12 > 0$, dus f heeft een minimum in $x = 3$. De tweede afgeleide in het punt x_4 is: $f''(x_4) = 6 \cdot -1 - 6 = -12 < 0$, dus g heeft een maximum in $x = -1$. De y -coördinaten van de toppen zijn $f(-1) = 5$ en $f(3) = -27$.

- d. Hiermee kunnen de grafiek schetsen, waarbij we opmerken dat voor grote positieve waarden van x de functie g ook groot wordt en evenzo wordt g negatief en groot voor grote negatieve waarden van x :

- e. We zien nu ook dat f alle mogelijke waarden aanneemt, dus het bereik is $\mathbb{R}$.

Opgave 6.3. We bekijken $g(x) = \frac{x^2 - 2x - 4}{x - 4}$. We hebben een breuk, dus de noemer mag niet 0 zijn. De noemer is alleen 0 voor $x = 4$, dus het domein bestaat uit alle $x \neq 4$. Voor de nulpunten lossen we $h(x) = 0$ op. Een breuk is alleen 0 als de teller 0 is, dus dit geeft $x^2 - 2x - 4 = 0$. De discriminant is $D = (-2)^2 - 4 \cdot 1 \cdot -4 = 4 + 16 = 20$. De nulpunten zijn dus

$$x_{1,2} = \frac{2 \pm \sqrt{20}}{2}$$

We moeten nog controleren dat dit geen nulpunten zijn van de noemer $x = 4$. Hier is aan voldaan, want beide oplossingen zijn niet 4. Voor het vinden van de toppen bepalen we eerst de afgeleide met de quotiëntregel:

$$g'(x) = \frac{(x-4)(2x-2) - (x^2-2x-4) \cdot 1}{(x-4)^2} = \frac{2x^2 - 2x - 8x + 8 - x^2 + 2x + 4}{(x-4)^2} = \frac{x^2 - 8x + 12}{(x-4)^2}.$$

We lossen nu weer op $g'(x) = 0$, en dit is alleen zo als de teller gelijk is aan 0, dus we krijgen $x^2 - 8x + 12 = 0$. Hierop passen we de ABC-formule toe:

$$x_{3,4} = \frac{8 \pm \sqrt{(-8)^2 - 4 \cdot 12}}{2} = \frac{8 \pm \sqrt{16}}{2} = \frac{8 \pm 4}{2}.$$

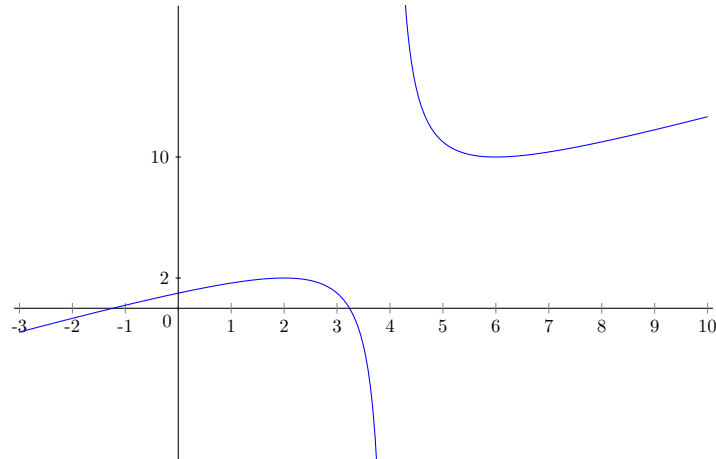
Dus in $x_3 = 6$ en $x_4 = 2$ is de afgeleide van g gelijk aan nul. We hebben de tweede afgeleide nodig om te bepalen of dit minima, maxima of buigpunten zijn. De tweede afgeleide is

$$g''(x) = \frac{(x-4)^2 \cdot (2x-8) - (x^2-8x+12) \cdot 2(x-4)}{((x-4)^2)^2} = \frac{(x-4) \cdot (2x-8) - (x^2-8x+12) \cdot 2}{(x-4)^3}$$

In de laatste stap hebben we de teller en de noemer beide door $(x-4)$ gedeeld (merk op dat $((x-4)^2)^2 = (x-4)^4$). We hebben nu

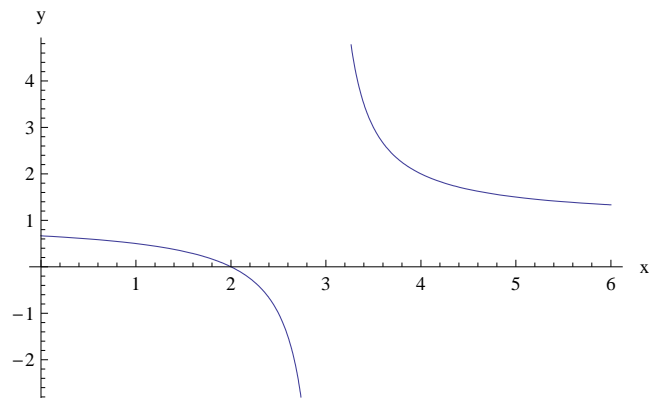
$$g''(x) = \frac{(2x^2 - 16x + 32) - (2x^2 - 16x + 24)}{(x-4)^3} = \frac{8}{(x-4)^3}$$

Hierin x_3 invullen geeft: $g''(x_3) = \frac{8}{6-4)^3} = \frac{8}{8} = 1 > 0$, dus g heeft een minimum in $x = 6$. De tweede afgeleide in het punt x_4 is: $g''(x_4) = \frac{8}{(2-4)^3} = \frac{8}{-8} = -1 < 0$, dus g heeft een maximum in $x = 2$. De y -coördinaten bij deze toppen zijn $g(6) = \frac{6^2-2\cdot 6-4}{6-4} = \frac{20}{2} = 10$ en $g(2) = \frac{2^2-2\cdot 2-4}{2-4} = \frac{-4}{-2} = 2$. Hiermee kunnen we een schets maken, waarbij we letten op de asymptoot in $x = 4$:

We zien nu dat g alle waarden op de y -as aanneemt behalve die tussen de twee toppen. Dus het bereik bestaat uit $y \geq 10$ en $y \leq 2$.

- Opgave 6.4.** a. De functies $x-2$ en $x-3$ zijn overal goedgedefinieerd, alleen de laatste functie staat in de noemer, dus deze mag niet nul worden, en omdat $x-3=0$ als $x=3$ is het domein van onze functie $x \neq 3$.
- b. Als we steeds grotere positieve waarden van x in $h(x)$ vullen, komen we steeds dichtbij 1, maar we blijven altijd er net boven. Als we steeds grotere negatieve waarden van x in $i(x)$ vullen, komen we weer steeds dichtbij 1, alleen deze keer blijven we er net onder. Als x van links dichtbij 3 komt, dus bijv. $x = 2.9; x = 2.99; x = 2.999$ dan daalt de functie naar min oneindig en voor x die van rechts dichtbij 3 komt, dus bvb $x = 3.1; x = 3.01; x = 3.001$ stijgt de functie naar oneindig.
- c. De functie $h(x)$ heeft een verticale asymptoot in $x = 3$ en een horizontale in $y = 1$.

- d. We zien dat $h(x)$ alle waarden aanneemt behalve de horizontale asymptoot. Het bereik van $h(x)$ is dus $y \neq 1$.